

16.Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи / О.М.Тищенко, М.О.Кизим, Т.П.Юр'єва та ін. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 368 с.

17.Симонова М. Модернизировать ЖКХ Украина договорилась с Северной экологической финансовой корпорацией. – Режим доступу: <http://donbass.ua/news/economy/2009/09/18/modernizirovat-zhkh-ukraina-dogovorilas-s-severnoi-jekologicheskoi-finansovoi-korporaciei.html>.

18.Статистичний бюлетень НБУ 2009: [Електронне видання] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/Electronic%20bulletin/data/stat.pdf>.

19.Про Концепцію вдосконалення державного регулювання природних монополій: Указ Президента України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=921%2F2007>.

20.Фалей О. Кто оплатит мораторий на зростання комунальних тарифів? – Режим доступу: <http://atku.org.ua/ua/today/203/2159>.

Отримано 25.01.2010

УДК 005.935 : 005.584.1

К.М.АЗІЗОВА

Харківський національний економічний університет

ПОБУДОВА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Запропоновано підхід до побудови системи моніторингу функціонування капіталу підприємства як важливого елемента контролінгу, що є механізмом постійного спостереження за контрольованими показниками фізичної, фінансової й інтелектуальної складових капіталу, розмірами фактичних відхилень від передбачених і виявленням причин цих відхилень. Встановлено взаємозв'язок відхилень фактичних значень узагальнюючих показників кожної складової капіталу підприємства від планових на рентабельність капіталу як цільовий показник діяльності в системі контролінгу.

Предложен подход к построению системы мониторинга функционирования капитала предприятия как важного элемента контроллинга, который является механизмом постоянного наблюдения за контролируемыми показателями физической, финансовой и интеллектуальной составляющих капитала, размерами фактических отклонений от предусмотренных и выявлением причин этих отклонений. Установлена взаимосвязь отклонений фактических значений обобщающих показателей каждой составляющей капитала предприятия от плановых на рентабельность капитала как целевой показатель деятельности в системе контроллинга.

Offered approach to the construction of the system of monitoring of functioning of capital of enterprise as important element of controlling, that is the mechanism of permanent supervision on the controlled indexes of physical, financial and intellectual constituents of capital, by the sizes of actual deviations from foreseen and exposure of reasons of these rejections. Intercommunication of rejections of actual values of summarizings indexes of every constituent of capital of enterprise is set from planned on profitability of capital as having a special purpose performance indicator in the system of controlling.

Ключові слова: контролінг, капітал підприємства, моніторинг, відхилення, узагальнюючі показники, вплив відхилень на кінцеві результати діяльності.

Контролінг є системою досягнення цілей на підприємстві. Прин-

ципами реалізації ідей контролінгу є постійний моніторинг, виявлення та аналіз відхилень. Суть концепції полягає у побудові внутрішньої управлінської системи підприємства, яка функціонує як саморегульований контур, що існує у будь-якому організмі: при виникненні різних відхилень від нормального (нормативно-планового) стану виникає попереджувачий сигнал, і відбувається саморегуляція [16].

Серед багатьох ефективних інструментів контролінгу в будь-якій сфері економіки і на будь-якому підприємстві завжди має місце аналіз відхилень запланованих чи нормативних показників від фактичних [15]. Постійне співставлення бажаних, запланованих величин з реальними, їх грамотна класифікація дозволяють своєчасно реагувати на зміни та приймати ефективні управлінські рішення.

Засновник німецької школи контролінгу А.Дайле визначив моніторинг відхилень як співставлення планових і фактичних величин, тобто порівняння того, що відбулося чи досягнуто, з тим, що повинно було відбутися відповідно до плану, і назвав його фундаментом контролінгу [5].

Порівняння та аналіз стимулюють процес прийняття рішень, що у свою чергу ініціює здійснення коректуючих заходів [4].

Управління на підприємстві повинно здійснюватися з орієнтацією на плани та бюджети. При цьому бажаним є максимальне виконання поставлених планів, а відповідно, і відсутність відхилень від них. Проте з іншого боку, навіть налагоджене планування не завжди може передбачити того, що прогностичні розрахунки, особливо ті, що стосуються зовнішніх умов, можуть змінюватися. У динамічному оточуючому середовищі в умовах відкритості зовнішніх ринків фактичні величини лише у виключних випадках повністю узгоджуються із запланованими. Наявність незначних відхилень фактичного стану системи від запланованого визнається усіма експертами досить нормальним явищем [16]. Відсутність відхилень може свідчити про те, що підприємство знаходиться у стані стагнації і не використовує додаткові або неявні можливості ринку. Тому аналіз відхилень – важлива частина система контролінгу функціонування капіталу підприємства.

Вагомий науковий внесок у дослідження питань, пов'язаних з побудовою системи контролінгу на підприємстві, здійснили як зарубіжні, так і вітчизняні економісти: Р.Манн, Е.Майер, Х.Фольмут, В.Хорват, С.Фалько, Н.Данилочкина, А.Карминський, Л.Костирко, Н.Оленев, А.Приймак [6, 7, 8, 12, 17, 18] та ін.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням теоретичних і прикладних аспектів моніторингу діяльності підприємств у сфері управління також знайшли відображення в працях вітчизняних і зарубі-

жних вчених. Серед них: В.Галіцин, Л.Лігоненко, Р.Манн, Г.Савицька, А.Шеремет [9, 11, 12, 14, 19] та ін.

Однак при всій увазі до даної проблеми з боку науковців багато теоретичних і особливо практичних питань з моніторингу функціонування капіталу підприємства, як важливого елементу контролінгу, недостатньо висвітлені та потребують детального доопрацювання з метою їх практичного застосування.

У практиці роботи контролерів присутній аналіз великої кількості різних відхилень. Необхідно уважно стежити за абсолютними, відносними, селективними, кумулятивними, орієнтованими на часовому горизонті відхиленнями. Проте контролер не може аналізувати усі відхилення. Контрольованість повинна бути обмежена економічною доцільністю. Отже, немає необхідності визначати кожне можливе відхилення на кожному часовому інтервалі та проводити їх глибокий аналіз, а потрібно лише оцінити значимість відхилень, використовуючи ряд критеріїв.

Варто встановити критичну величину відхилень показників. При цьому слід враховувати, чи обумовлені ці відхилення діяльністю підприємства, або вони не залежать безпосередньо від підприємства [3].

Щоб уникнути зайвої деталізації, відхилення необхідно оцінювати у зв'язку з їх впливом на прибуток. Таким чином, вплив відхилень на прибуток є другим критерієм для їх оцінки. Величини відхилень свідчать якоюсь мірою про якість планування, реалізацію запланованої діяльності та дотримання бюджетної дисципліни. Проте самі по собі відхилення ще нічого не говорять про вплив на величину прибутку. Тому інтенсивність аналізу відхилень повинна враховувати їх значення при формуванні прибутку підприємства.

Метою розробки системи моніторингу функціонування капіталу підприємства є своєчасне встановлення відхилення від нормативів і планових показників; виявлення і аналіз причин, що спричиняють ці відхилення, а також розробка пропозицій щодо відповідного корегування окремих напрямів діяльності.

Система моніторингу є основою контролінгу, найбільш активною частиною його механізму [10]. Система моніторингу функціонування капіталу являє собою розроблений на підприємстві механізм постійного спостереження за контрольованими показниками, що характеризують фізичну, фінансову й інтелектуальну складові капіталу, розмірами відхилень фактичних результатів від передбачених і виявленням причин цих відхилень.

Систему моніторингу контрольованих показників функціонування капіталу можна побудувати за такими основними етапами [1, 10].

1. Створення системи інформативних показників функціонування

капіталу підприємства за кожною його складовою, що заснована на даних фінансового й управлінського обліку.

Ця система являє собою первинну інформаційну базу спостереження, необхідну для наступного розрахунку агрегованих аналітичних показників. Вона складається з восьми коефіцієнтів, що характеризують фізичну складову капіталу, п'ятнадцяти коефіцієнтів, що характеризують фінансову складову капіталу, та десяти коефіцієнтів, що характеризують інтелектуальну складову капіталу. Їх склад було обґрунтовано на основі наступних критеріїв: цільова спрямованість показників, відображення ключових аспектів функціонування капіталу, важливість, інтерпретованість та обмежена кількість, несуперечливість, відповідність методам обліку і звітності.

2. Обґрунтування узагальнюючих показників, які відображають фактичні результати досягнення кількісних стандартів контролю, що здійснюється в чіткій відповідності із системою показників функціонування капіталу.

У процесі розробки такої системи будуються алгоритми розрахунку узагальнюючих аналітичних показників з використанням первинної інформаційної бази спостереження і методів аналізу.

На цьому етапі також відбувається формування системи пріоритетів контролюваних показників. Уся система показників надходить до сфери контролінгу і ранжується за значимістю. За системою пріоритетів першого рівня відбираються найважливіші показники, потім формуються пріоритети другого рівня, які знаходяться у факторному зв'язку з показниками першого рівня і т.д. Такий підхід полегшує аналіз і пояснення причин відхилень фактичних значень показників від передбачених планами, завданнями або нормативами.

У якості узагальнюючих показників у системі моніторингу функціонування капіталу підприємства виступають таксономічні показники за кожною його формою: фізичною, фінансовою та інтелектуальною.

3. Визначення структури і показників форм контрольних звітів (рапортів) виконавців з метою формування системи носіїв контрольної інформації. Для забезпечення ефективності контролінгу така форма звіту повинна бути стандартизована і містити наступну інформацію [9, 10]: фактично досягнуте значення контрольованого показника (у зіставленні з передбаченим); розмір відхилення фактично досягнутого значення контрольованого показника від передбаченого; факторне розкладання розміру відхилення (якщо контрольований показник піддається кількісному розкладанню на окремі складові); пояснення причин негативних відхилень по показнику в цілому й окремим його складовим; встановлення осіб, винних у негативному відхиленні показника, якщо це відхи-

лення викликане внутрішніми факторами діяльності підприємства; форма стандартного контрольного звіту (рапорту) виконавця.

Розглянемо абсолютні відхилення фактичних узагальнюючих показників від планових у динаміці за кожною функціональною формою капіталу підприємства: фізичною, фінансовою та інтелектуальною (таблиця).

Динаміка абсолютних відхилень фактичних та планових узагальнюючих показників функціонування капіталу підприємств

Підприємство	Рік	Узагальнюючий показник функціонування фізичного капіталу			Узагальнюючий показник функціонування фінансового капіталу			Узагальнюючий показник функціонування інтелектуального капіталу		
		планові значення	фактичні значення	відхилення	планові значення	фактичні значення	відхилення	планові значення	фактичні значення	відхилення
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ВАТ "Харківський машинобудівний завод "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	2004	0,535	0,446	-0,089	0,405	0,259	-0,146	0,397	0,385	-0,012
	2005	0,540	0,485	-0,055	0,375	0,320	-0,055	0,385	0,398	0,013
	2006	0,573	0,484	-0,089	0,458	0,336	-0,122	0,374	0,370	-0,004
	2007	0,580	0,492	-0,088	0,444	0,304	-0,139	0,384	0,410	0,026
	2008	0,626	0,608	-0,018	0,396	0,299	-0,097	0,382	0,368	-0,014
ВАТ "Завод Укрелектроремонт"	2004	0,529	0,459	-0,070	0,289	0,296	0,007	0,329	0,349	0,020
	2005	0,529	0,457	-0,072	0,381	0,321	-0,060	0,339	0,345	0,006
	2006	0,520	0,454	-0,066	0,391	0,290	-0,101	0,335	0,345	0,010
	2007	0,513	0,437	-0,076	0,347	0,261	-0,086	0,357	0,379	0,022
	2008	0,507	0,466	-0,040	0,324	0,265	-0,059	0,394	0,368	-0,026
ВАТ "Харківський завод Гідропривід"	2004	0,474	0,421	-0,054	0,276	0,227	-0,049	0,365	0,370	0,005
	2005	0,469	0,395	-0,074	0,268	0,227	-0,042	0,360	0,363	0,003
	2006	0,468	0,424	-0,044	0,270	0,233	-0,037	0,348	0,358	0,010
	2007	0,478	0,421	-0,057	0,289	0,255	-0,034	0,350	0,353	0,002
	2008	0,470	0,397	-0,073	0,289	0,246	-0,042	0,334	0,332	-0,002
ВАТ завод "Потенціал"	2004	0,570	0,478	-0,092	0,294	0,235	-0,059	0,406	0,387	-0,020
	2005	0,553	0,466	-0,087	0,274	0,215	-0,058	0,408	0,379	-0,028
	2006	0,575	0,509	-0,066	0,238	0,207	-0,031	0,398	0,385	-0,013
	2007	0,542	0,454	-0,087	0,255	0,233	-0,021	0,399	0,351	-0,048
	2008	0,513	0,459	-0,054	0,224	0,110	-0,114	0,418	0,360	-0,058
ВАТ "ТУРБОАТОМ"	2004	0,480	0,419	-0,061	0,376	0,226	-0,150	0,459	0,416	-0,043
	2005	0,471	0,420	-0,051	0,326	0,250	-0,077	0,432	0,418	-0,014
	2006	0,482	0,425	-0,056	0,289	0,234	-0,055	0,442	0,439	-0,003
	2007	0,509	0,444	-0,065	0,280	0,231	-0,049	0,468	0,471	0,003
	2008	0,487	0,403	-0,084	0,280	0,211	-0,069	0,480	0,462	-0,018
ВАТ "Харківський електротехнічний завод "Укрелектромаш"	2004	0,547	0,462	-0,085	0,214	0,203	-0,010	0,315	0,318	0,003
	2005	0,552	0,459	-0,093	0,240	0,238	-0,003	0,323	0,327	0,005
	2006	0,538	0,476	-0,061	0,267	0,233	-0,033	0,326	0,336	0,010
	2007	0,553	0,490	-0,063	0,269	0,251	-0,017	0,334	0,343	0,009
	2008	0,584	0,321	-0,262	0,313	0,260	-0,053	0,340	0,356	0,016

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
БАТ "Харківський електротехнічний завод "Трансв'язок"	2004	0,488	0,442	-0,045	0,302	0,260	-0,042	0,323	0,314	-0,008
	2005	0,497	0,442	-0,055	0,314	0,268	-0,047	0,304	0,321	0,017
	2006	0,498	0,429	-0,069	0,315	0,265	-0,050	0,312	0,332	0,020
	2007	0,491	0,434	-0,057	0,295	0,243	-0,052	0,319	0,337	0,019
	2008	0,488	0,435	-0,053	0,308	0,271	-0,037	0,321	0,339	0,018
БАТ "Коннектор"	2004	0,512	0,453	-0,059	0,288	0,234	-0,053	0,406	0,397	-0,010
	2005	0,505	0,438	-0,067	0,262	0,216	-0,047	0,379	0,371	-0,008
	2006	0,487	0,434	-0,053	0,265	0,227	-0,038	0,374	0,396	0,022
	2007	0,486	0,438	-0,048	0,312	0,268	-0,044	0,406	0,420	0,014
	2008	0,494	0,441	-0,053	0,337	0,237	-0,101	0,424	0,426	0,002
БАТ "Завод ім. Фрунзе"	2004	0,629	0,533	-0,096	0,369	0,263	-0,106	0,523	0,509	-0,014
	2005	0,645	0,542	-0,103	0,347	0,277	-0,070	0,506	0,444	-0,062
	2006	0,670	0,561	-0,109	0,361	0,299	-0,062	0,449	0,432	-0,017
	2007	0,696	0,567	-0,128	0,399	0,334	-0,064	0,475	0,505	0,030
	2008	0,738	0,619	-0,120	0,430	0,344	-0,085	0,528	0,546	0,018
БАТ "РОСС"	2004	0,669	0,505	-0,164	0,393	0,292	-0,101	0,377	0,329	-0,048
	2005	0,612	0,498	-0,113	0,321	0,242	-0,079	0,321	0,312	-0,010
	2006	0,624	0,534	-0,091	0,271	0,238	-0,034	0,330	0,365	0,035
	2007	0,653	0,538	-0,115	0,275	0,239	-0,036	0,343	0,377	0,035
	2008	0,662	0,542	-0,120	0,276	0,229	-0,047	0,369	0,409	0,040

Як видно з даних, за фізичною та фінансовою складовими капіталу усіх досліджуваних підприємств спостерігаються негативні відхилення фактичних значень від планових, за інтелектуальною складовою більшість відхилень є позитивними.

Отже, слід приділити більшу увагу аналізу причин відхилень саме фізичного та інтелектуального капіталу. Проте з наведеної вище таблиці важко визначити процентне співвідношення відхилень із запланованою величиною узагальнюючих показників, що є необхідним для прийняття управлінських рішень та розробки коректуючих заходів.

Майже усі підприємства не досягли планових значень показників функціонування капіталу, проте нижче середніх за вибіркою спостерігаються значення лише окремих показників. Тобто можна припустити, що підприємствам слід удосконалити систему планування.

4. Визначення контрольних періодів за кожним видом контролінгу і кожною групою контрольованих показників. Конкретизація контрольного періоду за видами контролінгу і групами показників визначається «терміновістю реагування», необхідною для ефективного управління капіталом на даному підприємстві. Для оперативного контролінгу доцільно встановлювати щоденні, тижневі, місячні, квартальні періоди на основі індикаторів раннього попередження, для стратегічного контролінгу – річні дані узагальнюючих показників функціонування капіталу за кожною його складовою.

5. Встановлення розмірів відхилень фактичних результатів контрольованих показників від установлених стандартів, здійснюване як в абсолютних, так і відносних показниках. Оскільки кожен показник міститься в контрольних звітах виконавців, на даній стадії він агрегується в рамках підприємства в цілому. При цьому за відносними показниками усі відхилення підрозділяються на три групи [9, 10, 13]: позитивне відхилення; негативне «припустиме» відхилення; негативне «критичне» відхилення.

Для проведення такої градації на кожному підприємстві повинен бути визначений критерій «критичних» відхилень, що має бути диференційований за контрольними періодами. У якості критерію «критичного» відхилення можна прийняти відхилення в розмірі 20% і більше за тижневим (декадним) контрольним періодом; 15% і більше – за місячним періодом; 10% і більше – за кварталним і річним періодами [2, 10, 13].

З метою визначення критичних відхилень узагальнюючих показників функціонування капіталу на досліджуваних підприємствах виконаємо аналіз відносних відхилень фактичних значень від планових та середніх за вибіркою (рис.1-3).

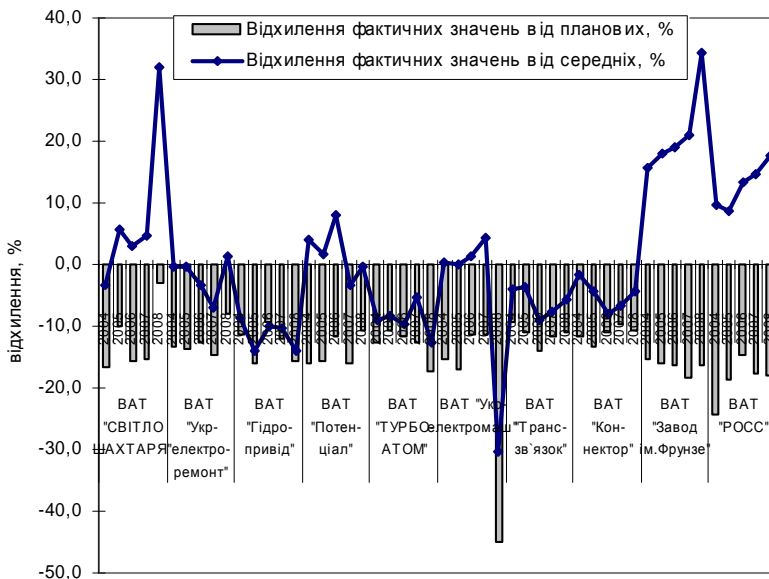

Рис.1 – Динаміка відносних відхилень фактичних значень узагальнюючого показника функціонування фізичного капіталу підприємств від запланованих і середніх

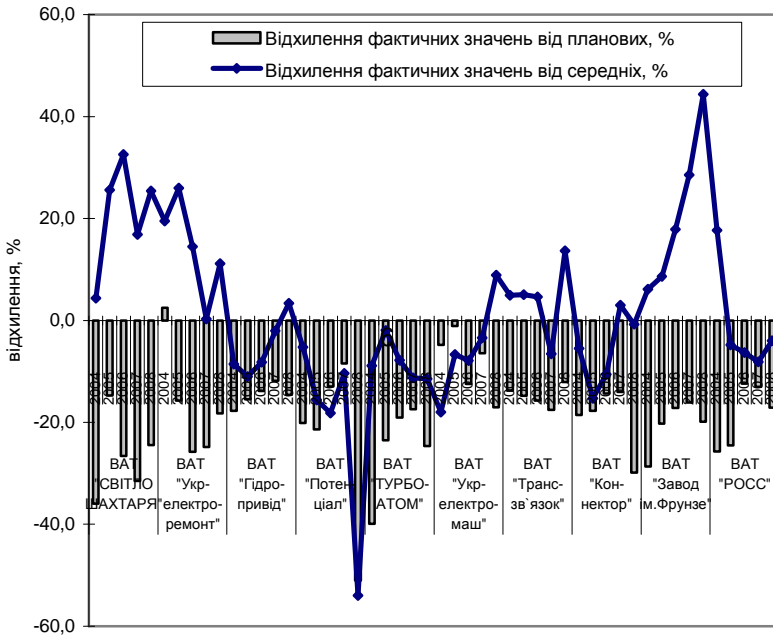

Рис.2 – Динаміка відносних відхилень фактичних значень узагальнюючого показника функціонування фінансового капіталу підприємств від запланованих та середніх

За узагальнюючим показником, що характеризує фізичну складову капіталу, спостерігаються негативні відхилення фактичних значень від планових більш ніж 10% на всіх підприємствах, за винятком окремих періодів. Так, БАТ „Світло Шахтаря” у 2008 р. мало відхилення від плану на рівні -2,8%, яке не може вважатись критичним, як і у БАТ „Укрелектроремонт” (-7,9%).

Найбільші відхилення від запланованих показників мають БАТ „Завод ім. Фрунзе” та БАТ „РОСС”, проте у порівнянні з середніми значеннями фактичні відхилення є позитивними, причому також більше 10%. Система планування на цих підприємствах потребує удосконалення, оскільки стандарти функціонування фізичного капіталу завищені. Те ж саме можна сказати і про БАТ „Світло Шахтаря”. Найменші відхилення від запланованих показників мають БАТ „Трансзв’язок” і БАТ „Коннектор”, і відхилення від середніх також є незначними, що може говорити про адекватну систему планування.

Подібна ситуація характерна і для узагальнюючого показника, що характеризує фінансову складову капіталу підприємств: значні розбіж-

ності між фактичними значеннями та плановими і середніми спостерігаються у ВАТ „Світло Шахтаря” та ВАТ „Завод ім. Фрунзе”. При цьому відхилення від планових значень є негативними, а від середніх за вибіркою – позитивними. Майже на усіх підприємствах протягом п’яти періодів спостерігаються відхилення, що можуть вважатися критичними, окрім ВАТ „Завод Укрелектроремонт” у 2004 р. (+2,5%), ВАТ завод „Потенціал” у 2007 р. (-8,4%), ВАТ „Укрелектромаш” у 2004, 2005 і 2007 рр. Найменші відхилення фактичних значень від планових, а також планових і середніх має саме це підприємство.

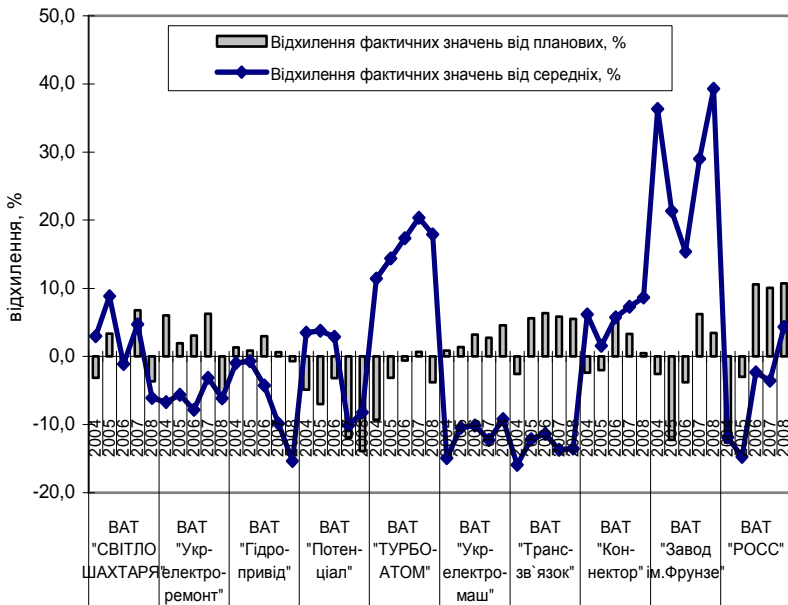

Рис.3 – Динаміка відносних відхилень фактичних значень узагальнюючого показника функціонування інтелектуального капіталу підприємств від запланованих і середніх

Динаміка відхилень узагальнюючих показників інтелектуального капіталу відрізняється від відхилень показників фізичного та фінансового капіталу. Так, критичних негативних відхилень значно менше – у ВАТ завод „Потенціал” у 2007-2008 рр. у ВАТ „завод ім. Фрунзе” у 2005 р. та у ВАТ „РОСС”. При цьому ВАТ „Світло Шахтаря”, ВАТ „Турбоатом”, ВАТ „Коннектор” та ВАТ „Завод ім. Фрунзе” мають рівень функціонування інтелектуального капіталу вищий за середній, оскільки відхилення фактичних значень від середніх є позитивними.

Найбільші розбіжності між плановими і середніми значеннями узагальнюючого показника інтелектуального капіталу мають майже усі підприємства, крім ВАТ „Світло Шахтаря” і ВАТ „Коннектор”.

Отже, можна зробити висновок не лише про наявність критичних негативних відхилень показників функціонування капіталу майже на всіх підприємствах, а й про недосконалість планування, що є однією з найважливіших функцій контролінгу.

6. Виявлення основних причин відхилень фактичних результатів контрольованих показників від установлених стандартів, проведене по підприємству в цілому і по окремих «центрах відповідальності». У процесі такого аналізу виділяються і розглядаються ті показники контролінгу функціонування капіталу, по яких спостерігаються критичні відхилення від цільових нормативів, завдань поточних планів і бюджетів. По кожному «критичному» відхиленню повинні бути виявлені причини, що їх викликали. У процесі здійснення такого аналізу використовуються відповідні розділи контрольних звітів виконавців.

Для виявлення причин відхилень узагальнюючих показників функціонування капіталу підприємства доцільно використовувати часткові показники, що характеризують фізичну, фінансову та інтелектуальну складові.

Розроблена система моніторингу повинна коректуватися при зміні цілей контролінгу функціонування капіталу підприємства і системи показників поточних планів і бюджетів.

У процесі моніторингу функціонування капіталу доцільно встановити взаємозв'язок відхилень фактичних значень узагальнюючих показників фізичної, фінансової та інтелектуальної складових від планових на рентабельність капіталу, адже в системі контролінгу увага зосереджується на кінцевих показниках діяльності. Це також дозволить виявити міру впливу відхилень розвитку кожної складової на результати функціонування капіталу в цілому. З цією метою скористаємось методом множинного регресійного аналізу. В якості залежної змінної використаємо рентабельність капіталу, а в якості незалежних змінних – відхилення фактичних значень від планових за узагальнюючими показниками, що характеризують складові капіталу – фізичну, фінансову та інтелектуальну.

Не дивлячись на те, що множинний коефіцієнт кореляції та детермінації мають високі значення, що свідчить про адекватність моделі, за критерієм Стюдента статистично незначущим є відхилення фактичних значень узагальнюючого показника фізичного капіталу від планових, і цей параметр доцільно виключити з моделі. Будуємо нову модель, в яку в якості незалежних змінних включимо відхилення фактичних значень

узагальнюючого показника фінансового капіталу від планових (X_2) та відхилення фактичних значень узагальнюючого показника інтелектуального капіталу від планових (X_3). Побудована модель є адекватною, оскільки множинний коефіцієнт кореляції дорівнює 0,83, коефіцієнт детермінації становить 0,72. Розрахункове значення критерію Фішера перевищує табличне, що також свідчить про статистичну значимість моделі. Відповідно до критерію Стюдента статистично значимими є всі показники, включені у модель.

Залежність рентабельності капіталу від відхилень фактичних значень узагальнюючих показників, що характеризують фінансову та інтелектуальну складові, можна представити у вигляді:

$$Y = -0,006324 - 0,741874X_2 + 1,161544X_3. \quad (1)$$

Отже, найбільший вплив на рентабельність капіталу мають відхилення показників функціонування інтелектуального капіталу, тобто необхідно найбільшу увагу спрямовувати саме на цю складову.

Таким чином, у процесі контролінгу за допомогою сформованої системи моніторингу співставляються показники функціонування капіталу підприємства у розрізі його складових, виявляються та аналізуються абсолютні і відносні відхилення фактичних значень показників від планових та середніх за вибіркою, визначається залежність розмірів відхилень і кінцевих результатів діяльності. Для відстеження розмірів відхилень використовуються узагальнюючі показники, що характеризують фізичну, фінансову та інтелектуальну складові капіталу, а для виявлення причин – часткові показники. За необхідності у системі контролінгу ініціюється виробка коректуючих заходів менеджерами. У цілому, система моніторингу та аналізу відхилень здатна суттєво підвищити ефективність управління капіталом підприємства, оскільки вона дозволяє реагувати на будь-які неочікувані зміни динамічного зовнішнього та внутрішнього середовища.

1.Басюк Т.П. Система моніторингу як складова інвестиційного контролінгу // Економіка, фінанси, право. – 2004. – №2. – С.7-15.

2.Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1. – К.: Ника-Центр, 1999. – 592 с.

3.Богатов О. Контроллинг – это учет und контроль // Рынок капитала. – 2001. – №9(81). – С.37-41.

4.Головкова Л.С. Анализ отклонений в деятельности предприятий на основе концепции контроллинга // Економіка: проблеми теорії і практики. – 2002. – № 129. – С.21-33.

5.Дайле А. Практика контроллинга: Пер. с нем. / Под. ред. и с предисл. М.Л.Лукашевича, Е.Н.Тихоненковой. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 336 с.

6.Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А.М.Карминский, Н.И.Оленев, А.Г.Примак, С.Г.Фалько. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 256 с.

- 7.Контроллинг как инструмент управления предприятием / Е.А.Ананькина, С.В.Данилочкин, Н.Г.Данилочкина и др.; Под ред. Н.Г.Данилочкиной. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 279 с.
- 8.Костырко Л.А. Финансовый контроллинг как инструмент стратегического управления деятельностью хозяйствующего субъекта // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2002. – №9. – С.5-13.
- 9.Лавінський Г., Галіцин В., Бушуєва І. Банківський контролінг // Вісник НБУ. – 2004. – №1. – С.34-37
- 10.Лаута Ю.С., Герасимов Б.И. Создание системы контроллинга на промышленном предприятии / Под ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И.Герасимова. – Тамбов.: Тамб. гос. ун-т, 2005. – 96 с.
- 11.Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К., 2001. – 580с.
- 12.Манн Р., Майер С. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью: Пер.с нем. Ю.Г.Жукова / Под ред. и с предисл. В.Б.Ивашкевича. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 304 с.
- 13.Островська Г. Контролінг як сучасна концепція управління фінансовим станом підприємства // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2002. – №7/12. – С.55-58.
- 14.Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий. – 4-е изд. – Минск: Новое знание, 1999. – 686 с.
- 15.Славников Д. Анализ отклонений затрат основного производства материала в системе контроллинга // Справочник экономиста. – 2004. – №9. – С.13-15.
- 16.Славников Д. Управление отклонениями, или на чем строится контроллинг // Справочник экономиста. – 2004. – №8. – С.26-31.
- 17.Фольмут Х.Й. Инструменты контроллинга от А до Я: Пер. с нем. / Под ред. М.Л.Лукашевича, Е.Н.Тихоненковой. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 288 с.
- 18.Хорват В. Концепция контроллинга: Управленческий учёт. Система отчетности. Бюджетирование: Пер. с нем. / Под ред. В.Григорьева. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 269 с.
- 19.Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Ненашев Е.В. Методика финансового анализа. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. ИНФРА - М, 2001. – 208 с.

Отримано 09.11.2009

УДК 330.44 : 334.7

Н.В.СИНЮГІНА

Харківський національний економічний університет

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ ПОЗИЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ОБ'ЄДНУЮЧОМУ ФАЗОВОМУ ПРОСТОРІ

Обґрунтовано доцільність розгляду взаємодії різних суб'єктів господарювання з погляду їх функціонування на ринках запозичення фінансових ресурсів. Вдосконалено модель аналізу проведення моніторингу взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання на основі врахування змін в усередненій лінії позиціонування досліджуваних суб'єктів господарювання в обраному фазовому просторі. Наведено узагальнену економічну модель аналізу позиціонування різних за галузями суб'єктів господарювання в обраному фазовому просторі.

Обосновано целесообразность рассмотрения взаимодействия разных субъектов хозяйствования с точки зрения их функционирования на рынках заимствования финансовых